

Joop van den Ende geeft Méér Muziek in de Klas vleugels

‘Dit is geen eenmalige actie maar een structurele ombuiging van het onderwijsprogramma.’ Aan het woord is Joop van den Ende. Als geen ander is hij in staat om mensen bijeen te brengen en muziek in het onderwijs een flinke boost te geven. ‘Cultuur en muziek zijn essentieel voor opgroeiende kinderen en daarmee voor een evenwichtiger samenleving.’ Een exclusief interview.

Onlangs heeft de Bank-GiroLoterij € 1,5 miljoen euro toegekend aan Méér Muziek in de Klas.

*Tekst:
Frank Stienissen,
Maarten van Nispen*

*Fotografie:
Roy Beusker en Shutterstock*

Het gaat niet goed met het muziekonderwijs op de Nederlandse basisscholen. Slechts een klein percentage van de basisscholen geeft structureel, wekelijks en van groep 1 tot en met 8 muziekles. Dat erkent ook de PO-Raad, de koepel van basisscholen. Oorzaken: gebrek aan tijd en geld en het ontbreken van kennis en kunde bij ‘gewone’ groepsleerkrachten.

Minister Bussemaker luidde in 2014 de noodklok en trekt tot 2020 25 miljoen uit. Joop van den Ende onderschrijft het belang van goed muziekonderwijs en maakt er in 2015 een publiek-private samenwerking van. Het is het streven dat particuliere fondsen en bedrijven het bedrag van de minister matchen.

Onder leiding van voorzitter Carolien Gehrels en het bestuur, waarin ook Joop van den Ende plaatsnam, weet het Platform Ambassadeurs Méér Muziek in de Klas in no time tal van vooraanstaande mensen uit het bedrijfsleven en in het oog springende artiesten als ambassadeur aan het platform te verbinden. Het ambitieuze doel luidt: binnen vijf jaar moeten kinderen in alle klassen op alle basisscholen weer structureel muziekles krijgen. Om het muziekonderwijs weer op niveau te brengen, kunnen scholen subsidies aanvragen om muziekdocenten in te schakelen, leerkrachten bij te scholen en instrumenten aan te schaffen.

Waarom is meer en beter muziekonderwijs zo belangrijk op de basisschool?

Ik vind het belangrijk dat cultuureducatie weer hoog op de agenda komt en muziekonderwijs is daar inderdaad een belangrijk onderdeel van. Toen ik inging op de uitnodiging van onze Koningin en minister Bussemaker om plaats te nemen in het bestuur van de Stichting Méér Muziek in de Klas, was dat niet alleen omdat ik deze ambitie van harte ondersteun maar ook uit een zekere mate van boosheid: het is ronduit kwalijk dat er al bijna 18 jaar geen structureel muziekonderwijs meer wordt gegeven op de basisschool en dat leerkrachten en studenten op de pabo's geen opleiding krijgen om muziekles aan de kinderen te kunnen geven.

Als kind uit een heel keurig maar eenvoudig gezin uit Amsterdam-Oost kwam ik via de vele katholieke verenigingen in mijn jeugd in aanraking met orkestjes, waar je al mee kon doen met een tamboerijn of een blokfluit. Mijn aandacht ging meer naar het Amsterdams Jongerentoneel. De vrouw die dat vanuit het verenigingswerk leidde, nam ons mee naar toneelvoorstellingen, ook in de Stadsschouwburg in Amsterdam. Zo kwam ik in aanraking met cultuur en dat vond ik fascinerend. Het heeft mij gevormd voor het leven. Ik spreek dus uit ervaring als ik zeg dat cultuuronderwijs ertoe bijdraagt om een beter en succesvoller mens te worden. Het is voor mij een beslissende opstap geweest naar mijn latere carrière.

Cultuur heeft ook een bewezen positieve invloed op schoolprestaties. In de musicals die Stage Entertainment produceert zitten vaak kinderen uit het basisonderwijs. De arbeidsinspectie volgt ze op de voet omdat deze kinderen onderwijsplichtig zijn en maar een beperkt aantal voorstellingen mogen spelen. Het repeteren kost die kinderen veel van hun vrije tijd. En ook de ouders leveren er veel tijd voor in. Heel opmerkelijk is dat de meeste van deze kinderen, zo blijkt uit onderzoek, beter gaan presteren op school. Dat komt omdat ze in het repetitieproces voor een theaterproductie leren gedisciplineerd naar het einddoel te werken. En dat is precies wat er gebeurt als kinderen in de klas met hun juf of meester samen muziek maken. Het versterkt de saamhorigheid en je ziet dat kinderen meer waardering of begrip krijgen voor de prestaties van hun klasgenoten omdat ze samen naar één resultaat

toewerken. Op een basisschool in Hellevoetsluis had de inschrijving van een klas voor de BZT Muziekshows tot gevolg dat het pestgedrag in die groep verdween. Dat is niet onze doelstelling maar wel een mooie bijkomstigheid van het samen muziek maken.

Slechts 11 procent van de scholen vindt dat hun leraren deskundig genoeg zijn om goed muziekonderwijs te geven. Waarom is het zo belangrijk dat het onderwijs door goedopgeleide vakleerkrachten wordt verzorgd?

Op enig moment hebben de pabo's hun curriculum aangepast en het onderdeel geschrapt waarin aankomende docenten leren om met kinderen samen muziek te maken. Hoogleraar neuropsychologie Erik Scherder en andere wetenschappers hebben inmiddels gewezen op het belang van het maken van muziek op jonge leeftijd voor de ontwikkeling van de hersenen. Het trieste feit is dat in het basisonderwijs een hele generatie leerkrachten de vaardigheden en het vertrouwen mist om met de kinderen in hun groep muziek te maken. Gelukkig heeft de helft van de pabo's na alle publiciteit voor Méér Muziek in de Klas inmiddels toegezegd muziekonderwijs weer op te nemen in het lesprogramma. Minister Bussemaker heeft van haar kant een bedrag van vijf miljoen beschikbaar gesteld waarmee pabo's in de komende jaren de professionele ontwikkeling van beginnende leerkrachten op het gebied van muziekonderwijs kunnen bevorderen, bij voorbeeld door samen te gaan werken met conservatoria. Het is overigens te gemakkelijk om alles op het bordje van de scholen te leggen. Er moet in samenwerking met alle partijen worden gezocht naar mogelijkheden en middelen om dit onderwijs binnen vijf jaar weer mogelijk te maken.

Volgens een woordvoerder van het departement vindt 85 procent van de Nederlandse ouders muziekonderwijs belangrijk. Scholen en belangenorganisaties onderschrijven dat. Kortom, draagvlak voldoende, zo lijkt het. Toch legt muziekonderwijs het vaak af tegen vakken als taal en rekenen. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Rekenen en taal zijn zonder meer belangrijk, je hebt deze vakken nodig in je hele verdere leven. Maar het getuigt van armoede in een rijk land als Nederland als muziekonderwijs, en cultuureducatie in bredere zin, niet ook een vast onderdeel vormen van het lesprogramma. De steun die wij krijgen is enorm. Niemand is tegen Méér Muziek in de Klas. Leerkrachten zijn enthousiast voor het project Méér Muziek in de Klas, kinderen willen graag muziek leren maken, de publieke omroep doet mee, minister Bussemaker is een steunpilaar en ook het bedrijfsleven ziet het belang ervan in. Nu moeten de positieve woorden nog worden omgezet in concrete resultaten. En naast die directe resultaten zal het cultuuronderwijs ook een structurele positie moeten krijgen in de plannen van de overheid voor Ons Onderwijs 2032. Ik verwacht van een volgend kabinet dat het zich positief uitspreekt over het belang van cultuuronderwijs voor de samenleving en voor jongeren in het bijzonder, want een land zonder aandacht voor cultuur is een arm land.

Hoe kunnen we de lessen beter aan laten sluiten op de muziekbeleving van de jongeren?

Je zou die vraag moeten omdraaien: de lessen zorgen voor de muziekbeleving. Ik denk dat een deel van de huidige narigheid veroorzaakt door jongeren voortkomt uit een gebrek aan activiteiten die deze jongeren van de straat kunnen houden. Ik wees al eerder op de positieve inbreng van het verenigingsleven, enkele decennia gele-

Joop van den Ende

‘Om het muziekonderwijs weer op niveau te brengen, kunnen scholen subsidies aanvragen om muziekdocenten in te schakelen, leerkrachten bij te scholen en instrumenten aan te schaffen.’

'Ik verwacht van een volgend kabinet dat het zich positief uitsprekt over het belang van cultuuronderwijs voor de samenleving en voor jongeren in het bijzonder, want een land zonder aandacht voor cultuur is een arm land.'

den. Ik zeg niet dat we moeten terugkeren naar die tijd, maar we zouden er wel wat van kunnen leren. Wij moeten ervoor zorgen dat er voor kinderen die niet al lid van een sportclub zijn, weer voldoende mogelijkheden komen om met andere kinderen na school actief te zijn. Dat kan toneel, muziek, acrobatiek of dans zijn. Het is aanstekelijk om het enthousiasme te zien van kinderen als ze door de leerorkesten van Marco de Souza voor het eerst in aanraking komen met een instrument. Als ze daar dan ook nog eens een mooie toon uit weten te halen voelt dat als een overwinning.

Waarom benadrukt het Platform dat scholen er verstandig aan doen om meer contact te zoeken met muziekscholen, fanfares, orkesten en poppodia?

Er zijn al ongelooflijk veel goede initiatieven op muziekgebied. Er gebeurt veel maar al deze op zichzelf staande successen hebben er nog niet toe geleid dat muziekonderwijs structureel terug is in het basisonderwijs. Ik zie de Stichting Méér Muziek in de Klas, waar ik in het bestuur zit, als het overkoepelende orgaan dat eenheid brengt in de motivatie voor muziek die er is bij conservatoria, leerorkesten, muziekscholen, de overheid, pabo's, maar ook het Concertgebouw, dat een eigen leer-methode online aanbiedt. De stichting voelt zich gesterkt door al deze waardevolle initiatieven om nu druk te leggen bij de politiek. Laten we niet vergeten dat Hare Majesteit Koningin Máxima er bewust voor heeft gekozen om erevoorzitter te worden van ons platform.

U wilt alle kinderen bereiken. Ook de kinderen die niet van huis uit een kans gekregen hebben een muziekinstrument te bespelen. Waarom vindt u dat zo belangrijk?

Ieder kind moet op jonge leeftijd de kans krijgen om in aanraking te komen met kunst en cultuur. De culturele achtergrond of financiële omstandigheden van ouders zouden daar geen belemmering in mogen zijn. Ik ben hier zelf een goed voorbeeld van. Cultuur heeft mijn leven verrijkt en van mij een beter mens gemaakt. Datzelfde wens ik ieder kind van harte toe.

In no time heeft u al tal van vooraanstaande mensen uit de muziekwereld en het bedrijfsleven als ambassadeur aan het initiatief weten toe te voegen. Zelden ze allemaal even gemakkelijk toe? Wat wordt van hen verwacht?

Dat is niet mijn verdienste maar die van onze erevoorzitter Hare Majesteit Koningin Máxima, de individuele bestuursleden en de directie van de stichting. Bovendien zorgt minister Bussemaker vanuit het departement voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor een extra stimulans. Het heeft mij overigens niet verbaasd dat

de door ons gevraagde ambassadeurs (waaronder artiesten als Ilse DeLange, Wouter Hamel, Henny Vrienten) en partners (PO-Raad, Ministerie van OC&W, Fonds voor Cultuurparticipatie, Nederlandse Publieke Omroep, Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst, en VandenEnde Foundation) zonder aarzelen positief reageerden. Dat komt omdat iedereen wel een voorbeeld heeft uit zijn of haar eigen jeugd of omgeving dat aantoont hoe belangrijk cultuur is voor je ontwikkeling, muziek in het bijzonder. Ook de aftrap van Méér Muziek in de Klas bij De Wereld Draait Door en de BZT Muziekshows en het Kerst Muziekgala op televisie hebben gezorgd voor veel sympathie- en steunbetuigingen.

Waarom is het Nederlandse bedrijfsleven bereid om miljoenen euro's te investeren in goed muziekonderwijs?

Minister Bussemaker van OC&W heeft zich gecommitteerd en vanuit het ministerie een bedrag van € 25 miljoen toegezegd. Wij zijn in gesprek met het bedrijfsleven om tot eenzelfde bijdrage te komen. Naast de VandenEnde Foundation, die een aanzienlijk bedrag beschikbaar stelt, hebben het Prins Bernhard Cultuurfonds, VSBfonds, de BankGiroLoterij en enkele kleinere fondsen hun steun toegezegd. Wij zijn bezig met meer toezeggingen voor financiële steun maar dat is hard werken. Ik roep bij deze bedrijven op tot actieve steun, zodat de overheid over een, twee jaar niet anders kan dan muziekonderwijs weer in het verplichte leerpakket opnemen. Het is eigenlijk vrij eenvoudig: als je het echt wilt, dan lukt het!

Hoe belangrijk is het dat Koningin Máxima als erevoorzitter van het Platform Ambassadeurs Muziekonderwijs zich enthousiast achter het plan heeft geschaard?

Het is heel belangrijk omdat zij zich zo persoonlijk uitspreekt over het belang van muziek. Onze koningin is opgegroeid in Argentinië en is in haar jeugd natuurlijk omgeven geweest met Latijns-Amerikaanse muziekinvloeden. Het is prachtig zoals zij de vreugde van muziek aan alle opgroeiende kinderen wil kunnen doorgeven.

Hoe ziet de marsroute er in grote lijnen uit?

We hebben in het eerste jaar veel scholen geactiveerd: veel groepen hebben deelgenomen aan de wedstrijd via de BZT Muziekshows op televisie en het dubbele aantal scholen dan was verwacht heeft een aanvraag gedaan bij het Fonds voor Cultuurparticipatie. Dankzij de genereuze ondersteuning van het ministerie van OCW voor de subsidieregeling Impuls Muziekonderwijs van het Fonds voor Cultuurparticipatie, kunnen scholen investeren in meer en beter muziekonderwijs op de basisschool. Ook voor de tweede subsidietranche (uiterste indiendatum 1 april) bestaat dit jaar veel belangstelling. Wij willen nog meer de verbindende partij zijn tussen alle initiatieven op het gebied van muziekbeoefening door de jeugd en we zullen onze aanpak scherper afstemmen op de behoeften en wensen die wij signaleren in de verschillende regio's van het land. We gaan door op de weg met de pabo's en conservatoria, en er komt een nieuwe serie televisie-uitzendingen met een wedstrijd-element waarin muziekonderwijs centraal staat.

U heeft zich in het verleden vaak kritisch uitgelaten over het Haagse cultuurbeleid. U noemde het 'vechten tegen de bierkaai'. Hoe zorgt u ervoor dat dit plan een duurzaam karakter krijgt en niet een zachte dood sterft als de geldstroom eenmaal is opgedroogd?

Het gaat zeker niet om een eenmalige financiële injectie. Het gaat de stichting Méér Muziek in de Klas om het besef bij de politiek en samenleving terug te brengen dat cultuur en muziek essentieel zijn voor opgroeiende kinderen en daarmee voor een evenwichtigere samenleving. Daarom ontplooiën wij activiteiten gelijktijdig op diverse terreinen. We stimuleren de lerarenopleidingen, schooldirecties, leerkrachten, leerlingen én wij zetten erop in om politiek en overheid te overtuigen van de noodzaak. En vergeet niet dat er al heel veel gebeurt, er zijn al heel veel initiatieven ingezet. Dit is geen eenmalige actie maar een structurele ombuiging van het onderwijsprogramma.

Hoe is uw eigenmuziekbeleving?

Mijn vrouw en ik luisteren veel naar muziek. Als senior producer van musicals heb ik sowieso veel met muziek te maken en met het emotionele effect van muziek op de bezoekers van onze voorstellingen. Privé luister ik graag naar klassieke muziek. Ik bespeel zelf geen instrument. Dat zal ermee te maken hebben dat ik in mijn jeugd al snel werd gefascineerd door theater toen ik lid mocht worden van een toneelvereniging in de Indische buurt in Amsterdam-Oost. Ik 'luisterde' meer naar Molière en Shakespeare dan naar de Beatles of Stones.

'De culturele achtergrond of financiële omstandigheden van ouders mogen geen belemmering zijn.'

Voor meer informatie:
www.meermuziekindeklas.nl